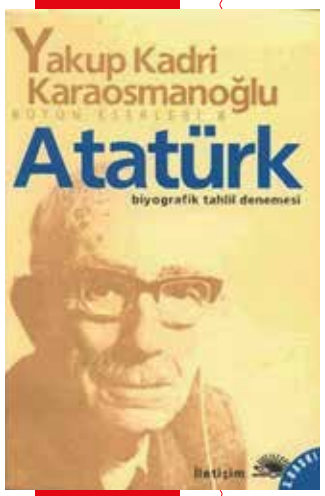
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

KONU BİYOGRAFİ

Biyografi (yaşam öyküsü), alanında tanınmış bir kişinin hayatını anlatan yazı türüdür. Biyografi türünde siyaset, bilim, sanat, spor vb. alanlarda tanınmış insanların hayatı; bilgi, belge ve tanıklara dayanılarak, tarafsız ve gerçekçi bir şekilde anlatılır. Kişinin değeri, benzerlerinden farklı yönleri anlatılır.

Biyografilerde bazen anılardan da yararlanılır. Açık, sade bir dille yazılan biyografide kronolojik bir sıra izlenebilir. Diğer öğretici metinlerde olduğu gibi biyografilerde de anlatıcı kurmaca bir kişi değil, yazarın kendisidir.

Eski Yunan edebiyatında Plutarkhos'un *Hayatlar*, İngiliz edebiyatında William Roper'in (Vilyım Rupır) *Sir Thomas More'un (Sör Tamıs Mor) Hayatı* ve James Boswell'in (Ceymis Bozvel) *Samuel Johnson'un (Semyul Cansın) Hayatı*, Avusturya edebiyatından Stefan Zweig'ın (Ştefan Svayg) *Üç Büyük Usta* dünya edebiyatının tanınmış biyografilerindendir.

Tanzimat Dönemi'nde Beşir Fuat'ın *Victor Hugo,* Namık Kemal'in *Evrak-ı Perişan,* Recaizade Mahmut Ekrem'in *Kudemadan Birkaç Şair,* Muallim Naci'nin *Osmanlı Şairleri;* Servetifünun Dönemi'nde Süleyman Nazif'in *Mehmet Âkif* adlı eseri biyografi türünde öne çıkar. Cumhuriyet Dönemi'nde İlhan Geçer'in *Cahit Sıtkı Tarancı,* Mithat Cemal Kuntay'ın *Namık Kemal,* Ahmet Rasim'in *İlk Büyük Muharrirlerden Şinasi*, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Atatürk*, Beşir Ayvazoğlu'nun *Yahya Kemal*, İhsan Işık'ın *Türkiye Ünlüleri Ansiklopedisi* adlı eserleri bu türün tanınmış örneklerindendir.

❍ OTOBİYOGRAFİ

Otobiyografi (öz yaşam öyküsü) yazarın kendi yaşamını anlattığı yazı türüdür. Biyografide ve otobiyografide hayatı ele alınan kişinin başarıları, ilham verici yönleri açık, sade bir dille anlatılır. Otobiyografide anlatıcı birinci kişiyken biyografide üçüncü kişidir. Biyografiler bilgi, belge ve tanıklıklara bağlı olarak nesnel bir dille yazılır. Yazarın iç dünyasına dönük kaleme alınan otobiyografiler ise hafızaya ve anılara dayanır. Bu nedenle otobiyografi yazarı, biyografi yazarı kadar nesnel olamayabilir.

Amerikan edebiyatında Paul Auster'in (Pol Ostır) *İç Dünyamdan Notlar* ve Isaac Asimov'un (Ayzek Ezimov) *Dolu Dolu Yaşadım,* Fransız edebiyatında Andrè Gide'in (Andre Jid) *Tohum Ölmezse* dünya edebiyatının tanınmış otobiyografilerindendir.

Türk edebiyatında Abidin Dino'nun *Kısa Hayat Öyküm*, Şevket Süreyya Aydemir'in *Suyu Arayan Adam* adlı eserleri otobiyografi türünde yazılmıştır.

Bazı hikâye ve romanlarda biyografi ve otobiyografi türlerinden yararlanılmıştır. Oğuz Atay'ın *Bir Bilim Adamının Romanı (Mustafa İnan)* adlı eseri biyografik, Peyami Safa'nın *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* adlı romanı ise otobiyografik bir romandır.

❍ MONOGRAFİ

Sınırları kesin olarak belirlenmiş bir konuyu özel bir bakışla derinlemesine, ayrıntılı olarak anlatan yazılardır. Monografiler bir kişi, yer, eser, olay, konu hakkında yazılabilir.

❍ ÖZ GEÇMİŞ/CV

Kişinin, hayatındaki önemli evreleri; elde ettiği bilgi, beceri ve tecrübeleri kendi ağzından anlattığı yazı türüdür. Öz geçmiş, çoğunlukla bir iş başvurusunda, kişinin kendini tanıtmak için başvuru yaptığı kurum ya da kuruluşa verilmek üzere yazılır.

Öz geçmiş; kişinin öğrenim durumunu, iş tecrübelerini, özelliklerini eksiksiz olarak yansıtmalıdır.

❍ HÂL TERCÜMESİ

Osmanlı Dönemi'nde yazılan, daha çok öz geçmiş özelliği gösteren eserlerdir. Hâl tercümelerinde; olayların anlatımında objektiflik, yazılışında açıklık ve sadelik önemlidir.

Hâl tercümelerinde ele alınan şahsın çevresi, yaşadığı devir, hayat macerası ve edebî kişiliği ayrıntılarıyla aktarılır. İslam tarihinde ilk hâl tercümelerinin Hz. Muhammed'in hayatı üzerine kaleme alınan siyer kitapları olduğu görülür. İslam tarihinde hâl tercümelerine genel bir adla tabakat denilmiştir.

❍ PORTRE

Bir kişiyi ayırt edici yönleriyle tanıtmayı amaçlayan yazılardır. Kişiyi yalnızca dış görünüşüyle yansıtan portreye fiziksel portre; kişinin iç dünyasını, duygularını, düşüncelerini, huy ve karakter özelliklerini anlatan portreye de ruhsal portre denir. Portrelerin çoğunda bu iki türün özellikleri bir arada bulunur.

❍ TEZKİRE

Divan edebiyatında şairlerin hayat hikâyeleri, edebî kişilikleri hakkında yazılan eserlere **şuara tezkireleri** (tezkiretü'ş şuara) denir. Genellikle şair padişahlar, şehzadeler ve vezirler; şuara tezkirelerinde ön sıralarda yer alır. 15. yüzyılda Ali Şîr Nevâî'nin ***Mecâlisü'n-Nefâis*** adlı eseri tezkire türünün ilk örneğidir. 16. yüzyılda Sehî Bey'in ***Heşt Behişt*** adlı eseri Anadolu'da yazılmış ilk tezkire örneğidir.

SORULAR

Soru 1:

Aşağıdakilerden hangisi bir biyografiden alınmıştır?

A) Türkiye'ye dönüp dönmeyeceğimiz bir haftaya kadar anlaşılır. Zaten birçok dönen var. Mesela, Sabri Esat gidiyor.

B) Sülün kız, bir de gözünü açıp bakmış ki ne görsün. Misli menendi yok bir bahçe! Bir yanında kuşlar şakıyor, bir yanında sular akıyor.

C) Birkaç gündür İstanbul'daydım, yeni döndüm. Hisar dergisinin mart sayısını da ancak bugün okudum.

D) Ali Rıza Bey evvela şaşırdı, oğlunun da öteki çocukları gibi değiştiğine hükmetti. Fakat biraz sonra anladı ki Şevket yine eski Şevket'tir.

E) Diyarbakır'da doğan yazar, ilk ve ortaöğrenimini doğduğu şehirde; yükseköğrenimini ise Erzurum Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı.

Cevap: E

Soru 2:

Aşağıdakilerden hangisinde yanlış bir bilgi verilmiştir?

A)15. yüzyılda Ali Şîr Nevâî'nin Mecâlisü'n-Nefâis adlı eseri tezkire türünün ilk örneğidir.

B) Kişinin, hayatındaki önemli evreleri; elde ettiği bilgi, beceri ve tecrübeleri kendi ağzından anlattığı yazı türüne monografi denir.

C) Biyografi türünde siyaset, bilim, sanat, spor vb. alanlarda tanınmış insanların hayatı; bilgi, belge ve tanıklara dayanılarak, tarafsız ve gerçekçi bir şekilde anlatılır.

D) Peyami Safa'nın Dokuzuncu Hariciye Koğuşu adlı romanı otobiyografik bir romandır.

E) İslam tarihinde ilk hâl tercümeleri Hz. Muhammed'in hayatı üzerine kaleme alınan siyer kitaplarıdır.

Cevap: B

Soru 3:

(I) Otobiyografi (öz yaşam öyküsü) yazarın kendi yaşamını anlattığı yazı türüdür. (II) Biyografide ve otobiyografide hayatı ele alınan kişinin başarıları, ilham verici yönleri açık, sade bir dille anlatılır. (III) Otobiyografide anlatıcı üçüncü kişiyken biyografide birinci kişidir. (IV) Biyografiler bilgi, belge ve tanıklıklara bağlı olarak nesnel bir dille yazılır. (V) Yazarın iç dünyasına dönük kaleme alınan otobiyografiler ise hafızaya ve anılara dayanır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışlığı yapılmıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

Cevap: C